

НА ЧЕРГОВОМУ ЗАСІДАННІ ВИКОНКОМУ УХВАЛИЛИ НИЗКУ ВАЖЛИВИХ ДЛЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА РІШЕНЬ

«ОПТИМІСТ» ІЗ ВЕЛИКИМ СЕРЦЕМ:

75 років легенді громадського руху

23 березня ювілей відзначила Василина Михайлівна Марко – активістка, чия діяльність упродовж десятиліть тісно пов'язана з Ужгородом та Закарпаттям.

Від 1991 року, коли Василина очолила Ужгородське міське товариство осіб з інвалідністю праці та дитинства «Оптиміст», її життя стало прикладом системної роботи задля створення рівних можливостей для людей з інвалідністю. У 2001 році вона стала співзасновницею Закарпатського регіонального центру соціально-трудової та професійної орієнтації «Вибір», який і сьогодні залишається важливим осередком підтримки та реабілітації.

Особливе значення для Ужгорода мають міжнародні проекти, реалізовані за її участю. Серед них – створення медико-соціального реабілітаційного центру «Дорога життя», а також програми «Життя без бар'єрів» та «Закарпаття безбар'єрне», спрямовані на покращення інфраструктури та соціальної інтеграції.

З 2004 року Василина Михайлівна незмінно входить до складу Президії Ради Закарпатського обласного товариства осіб з інвалідністю Всеукраїнської організації «Союз організації осіб з інвалідністю України».

Колеги відзначають її як енергійну, наполегливу керівницю, яка вміє об'єднувати людей для досягнення спільної мети, залишаючись водночас уважною та доброзичливою до кожної людини.

Від імені Закарпатського обласного товариства осіб з інвалідністю вітаємо Василю Михайлівну з ювілеєм. Бажаємо міцного здоров'я, наснаги, нових успіхів у громадській діяльності та радості від кожного дня.

Денис Сухотін,
голова ВП ГО ВО СОІУ
«Закарпатське обласне товариство осіб з інвалідністю»

В Ужгороді обрали оператора GPS-моніторингу міських автобусів – на черговому засіданні виконкому офіційно затвердили результати конкурсу на організацію та управління рухом громадського транспорту, затвердивши протокол засідання конкурсного комітету від 5 березня 2026 року.

Переможцем конкурсу затвердили ТОВ «Дозор Україна», яке набрало найбільшу кількість балів відповідно до методики оцінювання конкурсних пропозицій. Компанія має значний досвід роботи у цій сфері та наразі надає аналогічні послуги у 19 містах України, серед яких Житомир, Івано-Франківськ, Рівне, Запоріжжя, Черкаси, Чернівці, Хмельницький, Мукачево та інші. В Ужгороді ТзОВ «Дозор Україна» забезпечує GPS-моніторинг громадського транспорту із 2016 року.

Також на черговому засіданні виконкому затвердили перелік суспільно-корисних робіт, до виконання яких на території Ужгородської міської територіальної громади в умовах воєнного стану залучаються працездатні особи. До нього увійшли:

Ремонтно-відновлювальні роботи, насамперед роботи, що виконуються на об'єктах забезпечення життєдіяльності.

Розбір завалів, розчищення залізничних колій та автомобільних доріг.

Будівництво захисних споруд цивільного захисту, швидко споруджуваних захисних споруд цивільного захисту та створення найпростіших укриттів, протизсувних, протиоповіневих, протиселевих, протилавинних, протиерозійних та інших інженерних споруд спеціального призначення.

Ремонт і будівництво житлових приміщень, зокрема тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб.

Роботи з підтримання у готовності захисних споруд цивільного захисту до використання за призначенням та їх експлуатації, пристосування існуючих наземних або підземних приміщень під найпростіші укриття.

Вантажно-розвантажувальні роботи, що виконуються на залізницях тощо.

Надання допомоги населенню, насамперед особам з інвалідністю, дітям, громадянам похилого віку, хворим та іншим особам, які не

мають можливості самостійно протидіяти несприятливим факторам техногенного, природного та воєнного характеру.

Організація забезпечення життєдіяльності громадян, що постраждали внаслідок бойових дій.

Роботи із забезпечення сталого функціонування об'єктів підвищеної безпеки на випадок надзвичайних ситуацій.

Роботи, пов'язані з підтриманням громадського порядку.

Упорядкування, відновлення та благоустрій населених пунктів (прибирання, озеленення тощо), бережних смуг, природних джерел та водоймищ, русел річок, укріплення дамб, мостових споруд.

Роботи з ліквідації та недопущення поширення карантинних та інвазійних

кламоносців – білбордів та сітілайтів – у різних локаціях міста у зв'язку із невиконанням вимог щодо упорядкування рекламних конструкцій та порядку розміщення зовнішньої реклами в Ужгороді. Департамент міської інфраструктури має повідомити ТОВ «ВІП Автореклама» про необхідність демонтажу рекламних конструкцій.

Вісім дозволів на продовження на розміщення зовнішньої реклами суб'єкту господарювання погодили.

Питання продовження дії ще 14 дозволів відклали на довивчення.

Крім того, на засіданні розглянули низку питань, які стосуються дітей.

Зокрема, ще трьом дітям надали статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, двом дітям, у яких померли матері, надали статус дітей-сиріт, ще одній – статус дитини, позбавленої батьківського піклування.

Також надали дозволи на вчинення правочинів про відчуження та набуття майна, право власності на яке або право користування яким мають діти.

Заборонити купання, катання на човнах та інших плавзасобах, використання засобів розваг на воді в межах міста – таке рішення ухвалили члени виконкому Ужгородської міської ради на черговому засіданні.

Департаменту міської інфраструктури доручили встановити біля водойм в межах міста щити (плакати) з написами «Купатися заборонено», небезпечні для купання місця позначити буями з написами «Небезпечно».

Управління освіти має організувати проведення у дошкільних закладах та закладах загальної середньої освіти міста уроків із правил поведінки на воді відповідно до програми «Охорона здоров'я».

Ще 9 внутрішньо переміщених осіб, які проживали на тимчасово окупованих територіях України, є учасниками бойових дій або особами з інвалідністю внаслідок війни і зараз зареєстровані в Ужгороді, отримають житлові ваучери.

Відповідне рішення затвердили на черговому засіданні виконавчого комітету Ужгородської міської ради, погодивши висновки профільної комісії з розгляду питань щодо надання допомоги для вирішення житлового питання окремим категоріям ВПО.

рослин, у тому числі амброзії полинолистої та борщівника Сосновського.

Надання соціальних послуг найвразливішим категоріям населення: ВПО, особам похилого віку, особам з інвалідністю, дітям, хворим, сім'ям загиблих ветеранів війни.

Допомога з догляду за пораненими військовослужбовцями, надання їм соціальних послуг в медичних закладах.

Допомога у веденні домогосподарства ветеранам війни та сім'ям, члени родин яких загинули, постраждали та зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту.

Розвантажування, фасування та роздача гуманітарної допомоги.

Формування продуктових пакетів для громадян, які постраждали внаслідок бойових дій, у тому числі ВПО.

Ліквідація стихійних сміттєзвалищ та облаштування полігонів твердих побутових відходів.

Плетіння маскувальних сіток, виготовлення окопних свічок, консервування продукції, виготовлення сухпайків та енергетичних батончиків, випічки довготривалого зберігання для потреб ЗСУ, пошиття одягу та ремонт військової амуніції.

Питання про зовнішню рекламу також розглянули на черговому засіданні виконкому Ужгородської міської ради.

Зокрема, відмовили у продовженні терміну дії дозволів для майже чотирьох десятків ре-

СТАРТУВАВ ОСНОВНИЙ ЕТАП МІСЬКОГО КОНКУРСУ «УЖГОРОД ОЧИМА ШКОЛЯРІВ»

17 березня в історичній будівлі «Совине гніздо» розпочався основний етап міського конкурсу «Ужгород очима школярів». Понад 30 учнів 9-10 класів місцевих шкіл зібралися, щоб офіційно розпочати етап глибокого дослідження міста під назвою «Операція "Артефакт": Дослідник у місті».

Керівник ініціативи, викладач факультету туризму УжНУ Олександр Коваль, представив командам авторську методику «креативного дослідження». Замість нудного вивчення сухих дат із підручників,

школярі отримали інструменти професійних інтерпретаторів спадщини: від методу «Бутерброда часу» до пошуку «Очевидних неочевидностей».

«Ми не вчимо дітей переказувати Вікіпедію. Ми вчимо їх відчувати пульс та ритм міста, бачити історію в тріщині на фасаді чи у формі старої дверної ручки. Сьогодні ці підлітки не просто учні, вони цифрові амбасадори, які наною відкривають Ужгород не лише для себе, а й для всього світу через додатки та соцмережі», – зазначив Олександр Коваль.

Під час зустрічі команди, які вже отримали свої об'єкти (будівлі, набережні, парки та вулиці),

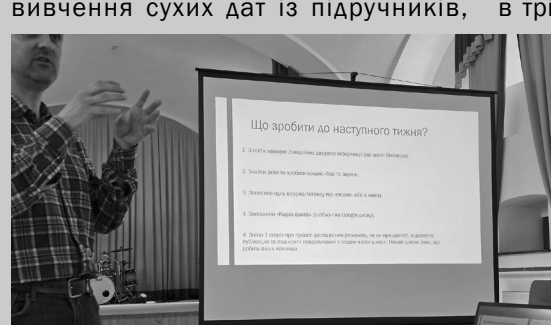
отримали інструкції:

- Як розповідати про місто через спогади перехожих та старожилів.
- Дізнались де шукати інформацію та хто може стати її джерелом
- Як робити перетворення фактів на живі історії.

Протягом наступного після зустрічі тижня шкільні команди заповнювали свою першу «Карту фактів» – це сис-

темний паспорт об'єкта, де має бути зафіксовано не лише цифри, а й міські легенди, звуки та емоції міста.

Нагадуємо, що в березні розпочався міський конкурс «Ужгород очима школярів», в рамках якого 36 учнів із 13 шкіл міста досліджуватимуть обрані об'єкти, створюватимуть власні маршрути, зніматимуть відео та формуватимуть сучасні цифрові екскурсії.

УЖГОРОД У ЖАЛОБІ...

В Ужгороді 23 березня попрощалися із 48-річним сержантом Державної прикордонної служби України Василем Голінкою, який загинув, захищаючи Україну від російської агресії.

Василь Степанович Голінка народився 12 жовтня 1976 року в Ужгороді. Навчався у міській школі №12. Згодом здобув вищу освіту в Ужгородському державному університеті за спеціальністю «правознавство» та отримав кваліфікацію юриста.

У 1998 – 1999 роках проходив строкову військову службу у Збройних Силах України.

Від березня 2015 року до вересня 2018 року проходив військову службу на посадах інспектора прикордонної служби у відділеннях «Чоп» та «Тиса» 94 прикордонного загону. У 2018 році був звільнений у запас.

Працював у міському та обласному Центрі зайнятості. Із грудня 2023 року повернувся на військову службу за контрактом. Із жовтня 2024 року Василь Голінка служив на посаді інспектора прикордонної служби 3 категорії – помічника гранатометника другого відділення інспекторів прикордонної служби першої прикордонної застави відділу прикордонної служби «Чоп» 94 прикордонного загону. Із цього часу він перебував на північному напрямку, де виконував завдання з охорони державного кордону, а згодом був направлений для виконання бойових завдань на Сумський напрям, де брав участь у відсічі збройної агресії російської федерації.

29 січня 2025 року під час виконання бойового завдання із захисту Батьківщини Василь Голінка загинув від отриманих поранень у районі населеного пункту Дар'їно Суджанського району Курської області.

Віддати шану воїну прийшли рідні та близькі, друзі, однокласники, колеги, побратими, військовослужбовці, міський голова Ужгорода Богдан Андрійів, містяни.

Поховали захисника на Пагорбі Слави в Ужгороді з військовими почестями.

У загиблого залишилися батьки, дружина, син і донька.

24 березня Ужгород попрощався із 29-річним Сергієм Козаченком, старшим солдатом, який загинув, захищаючи Україну від російської агресії.

Сергій Володимирович Козаченко народився 11 травня 1996 року в Кривому Розі. Навчався у місцевій школі №44, далі успішно закінчив училище за спеціальністю «Автомеханік». Працював на Криворізькому центральному ремонтному заводі.

У 2018 році переїхав на Закарпаття. Тут влаштувався на виробництво ТОВ «Індустрія деревообробки» у Перечині. Згодом познайомився зі своєю майбутньою дружиною Ольгою, із якою у шлюбі народився син Дмитро.

Близькі згадують, що Сергій дуже любив працювати руками та міг із будь-чого створити щось корисне. Це згодом переросло у виготовлення меблів на замовлення.

Він любив життя: подорожі, тварин, вогонь, із яким працював під час вогняних шоу....

У 2024-му його призвали до лав Збройних Сил України, де Сергій відано служив своїй державі.

Був оператором відділення радіоелектронної боротьби з безпілотними літальними апаратами військової частини А5003.

Загинув військовий 10 березня 2026 року під час виконання бойового завдання біля села Новоселівка Краматорського району Донецької області.

Віддати шану воїну прийшли рідні та близькі, колеги, побратими, військовослужбовці, міський голова Ужгорода Богдан Андрійів, містяни. Під час церемонії прощання зачитали пам'ятний лист від Головнокомандувача Збройних Сил України генерала Олександра Сирського – на знак глибокої вдячності за жертвне служіння Сергія Козаченка в лавах ЗСУ.

Поховали захисника на Пагорбі Слави в Ужгороді з військовими почестями.

Вічна пам'ять і шана Героям!

Із сумом повідомляємо, що за даними КП «Ужгородський комбінат комунальних підприємств» від 18 по 24 березня ПІШЛИ ІЗ ЖИТТЯ 13 УЖГОРОДЦІВ:

- Рйтма Гізела Іванівна 1946 р.н.
- Нестеренко Тамара Олександрівна 1951 р.н.
- Дюдікова Оксана Степанівна 1958 р.н.
- Чорна Миланія Іванівна 1937 р.н.
- Поленчак Роберт Андрійович 1954 р.н.
- Берецькеї Любов Іванівна 1944 р.н.
- Голод Віктор Васильович 1952 р.н.
- Курцеба Володимир Федорович 1938 р.н.
- Сухар Оксана Жоржівна 1966 р.н.
- Оремуш Лідія Панасівна 1953 р.н.
- Рязанова Йолана Андріївна 1936 р.н.
- Козаченко Сергій Володимирович 1996 р.н.
- Голінка Василь Степанович 1976 р.н.

ХАЙ ЗЕМЛЯ ЇМ БУДЕ ПУХОМ...

AQUA FEST ПОКЛИКАНИЙ ЗАЦІКАВИТИ МОЛОДЬ ПРИРОДНИЧИМИ НАУКАМИ,

показати практичне значення досліджень води та сформуванати відповідальне ставлення до збереження ресурсів

Aqua Fest – інтерактивна наукова екоподія для молоді, яка поєднує освіту, науку та практичні дослідження води, відбулася в Ужгороді у ПАДІЮНІ. Фестиваль об'єднав учнів, педагогів та експертів навколо теми збереження водних ресурсів і розвитку екологічної свідомості через STEM-освіту – хімію, біологію, фізику та інженерію.

Учасників та організаторів заходу привітав і в.о. міського голови, заступник міського голови Ужгорода Іван Завидняк. Він наголосив, що формування екологічної культури та відповідального ставлення до природи важливо починати ще зі шкільного віку. За його словами, такі освітні ініціативи сприяють розвитку аналітичного мислення в молоді, підвищують екологічну

обізнаність і мотивують учнів глибше цікавитися наукою та сучасними технологіями.

Програма фестивалю розпочалася інтерактивною лекцією «Вода як ресурс майбутнього», під час якої учасники розглянули воду через призму хімії, біології, інженерії та кліматичних змін. Молодь дізналася більше про значення води для здоров'я людини, стану довкілля та сталого

розвитку міст.

Практична частина заходу складалася з кількох сесій майстер-класів, де учасники працювали у групах, проводили дослідження води, знайомилися з лабораторним обладнанням та виконували різні експерименти. Під час занять вони вивчали хімічний аналіз води – визначали її кислотність, твердість, електропровідність та вміст різних речовин, досліджували зразки води під мікроскопом, аналізували мікроорганізми та їхній вплив на живі організми.

Окремі локації були присвячені інженерним аспектам – учасники знайомилися з принципами роботи систем водопостачання, очищення та використання енергії води, а також вивчали способи очищення і знезараження води, зокрема фільтрацію та електроліз. Під час експериментальних занять молодь досліджувала властивості води як розчинника, спостерігала за процесами розчинення, тепловими ефектами та хроматографією. Також у програмі була передбачена інтерактивна гра, під час якої учасники моделювали управління водними ресурсами та аналізували вплив діяльності людини і кліматичних змін на водойми.

Протягом усього фестивалю працювала відкрита лабораторія аналізу води AquaCheck, де учасники

могли принести власний зразок води для експрес-дослідження.

Завершився Aqua Fest підбиттям підсумків, інтерактивною вікториною, спілкуванням із експертами та нагородженням учасників. Захід покликаний зацікавити молодь природничими науками, показати практичне значення досліджень води та сформуванати відповідальне ставлення до збереження водних ресурсів.

Довідково. Aqua Fest реалізовується у межах проєкту «Багатосекторальна програма з гуманітарного реагування, доставки допомоги "останньої милі" та раннього відновлення на заході та центрі України», що впроваджується у партнерстві з МФОЗНС «Регіон Карпат» (НЄЕКА) за сприяння ЮНІСЕФ та за фінансової підтримки Уряду Німеччини через німецький державний банк розвитку KfW.

ДО УВАГИ ТИХ, ХТО ШУКАЄ РОБОТУ!

Ужгородська міська рада тісно співпрацює з центром зайнятості, тому пропонуємо актуальні вакансії підприємств, які звернулися з проханням про допомогу в укомплектуванні кадрами на вільні робочі місця:

- **контролер режимів роботи технологічного устаткування** – заробітна плата 25 000 гривень – Працювати безпосередньо на лінії пресування або екстракції. Відповідає за контроль подачі сировини в прес або екстрактор, спостерігає за параметрами процесу, регулювання роботи обладнання згідно технологічного режиму, запобігання аварійним ситуаціям, відбір проб продукції (олія, шрот).
- **продавець продовольчих товарів** – заробітна плата 21 000 гривень – Продаж продовольчих товарів. Участь у прийманні товарів, забезпечувати зберігання товарів за кількістю та якістю. Обслуговування клієнтів. Вміння працювати з клієнтом та касовим апаратом.
- **водій автотранспортних засобів** – заробітна плата 25 000 гривень – Забезпечення безпечного та

своєчасного перевезення вантажів. Дотримання правил завантаження та розвантаження.

- **електромеханік** – заробітна плата 18 480 гривень – Виконувати роботу з ремонту та обслуговування пристроїв сигналізації, централізації і блокування. Електромеханік контактної мережі. Забезпечує справний стан, безаварійну та надійну роботу пристроїв і обладнання.
- **прибиральник територій** – заробітна плата 10 400 гривень – Виконувати роботи по прибиранню території.
- **офісний службовець (систематизація документів)** – заробітна плата 10 000 гривень – Організація та зберігання персональних файлів у паперовому та електронному вигляді. Сортування кореспонденції, наказів, рахунків та звітів. Підготовка документів до тривалого зберігання або списання згідно з термінами, встановленими інструкці-

ями з діловодства. Ведення журналів реєстрації вхідних/вихідних документів, реєстрація заявок від нових учнів.

- **юрист** – заробітна плата 15533 гривень – Організація правової роботи, забезпечення застосування нормативно-правових актів, організувати роботу, пов'язану з укладенням трудових договорів, брати участь у захисті майнових прав і законних інтересів.
- **секретар судового засідання** – заробітна плата 13 633 гривень – Здійснення заходів з питань забезпечення проведення судових засідань згідно з процесуальними кодексами, здійснення ведення діловодства, виконання завдань з питань забезпечення діяльності головуючого у справах судді. Систематичне опрацювання релевантної нормативно-правової бази та іншої методичної інформації з питань проведення судових засідань.

Звертайтеся до Ужгородської філії Закарпатського центру зайнятості: м. Ужгород, вул. А. Новака, 45. Контактний телефон: (0312) 40 01 26.

«КУБОК ЛІГИ» СПРИЯЄ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ

Ужгород приймав «Кубок Ліги 2026» – всеукраїнський турнір серед жіночих футбольних команд, який об'єднав клуби різного віку та рівня підготовки та популяризує спорт серед молоді

Змагання відбулися на стадіоні «Авангард» Ужгородської міської ради від 16 по 19 березня і включали груповий етап та фінальні поєдинки, сприяючи розвитку жіночого футболу в Україні та популяризації спорту серед молоді.

За підсумками фінальних поєдинків перемогу здобула команда ЖФК «Авангард Поділ», друге місце посіла ЖФК «Ужгород».

У церемонії нагородження взяли участь заступник міського голови Ужгорода Іван Завидняк, начальниця управління у справах культури, молоді та спорту Ужгородської міської ради Алла Чернобук, директор стадіону «Авангард» Віктор Качур, голова Комітету жіночого та дівочого футболу УАФ Анастасія Кліпаченко та заступник голови Закарпатської ОВА Юрій Гузинець.

БРОНЗОВА МЕДАЛЬ КУБКУ СВІТУ З КІКБОКСИНГУ WAKO – В УЖГОРОДІ!

Від 10 до 15 березня в місті Лідо-ді-Єзоло (Італія) тривав перший етап Кубка світу з кікбоксингу WAKO, який зібрав понад 4000 учасників із 48 країн світу.

У складі національної збірної України виступила ужгородка Марія Королович – й одразу показала високий результат. Дебют у дорослій категорії приніс спортсменці бронзову нагороду.

На шляху до п'єдесталу Марія перемогла чинну чемпіонку світу з Італії, здолала суперницю з Іспанії та зупинилася за крок до фіналу, поступившись спортсменці зі Словенії.

Щиро вітаємо Марію з вагомим досягненням! Пишаємося!

ВСЕУКРАЇНСЬКІ ЗМАГАННЯ «КАРПАТСЬКИЙ ВИКЛИК»

для військовослужбовців та ветеранів, які отримали поранення, відбудуться в Ужгороді 25 – 26 квітня

25 квітня (субота), початок змагань о 10:00:

– Адаптивний більярд – Настільний теніс

26 квітня (неділя), початок змагань о 12:00:

– Жим лежачи – Ривок гирі – Веслування

Учасникам забезпечується безкоштовне проживання в готелі. Інформаційна лінія: +380987947016. Реєстрація триває до 17 квітня включно.

ФОТОФАКТ

5 – 7 березня у Броварах відбувся Чемпіонат України з плавання серед юнаків та юніорів.

Днями Євген Плавайко, заступник міського голови Ужгорода, вручив ужгородцям – учасникам Чемпіонату – грамоти управління у справах культури, молоді та спорту Ужгородської міської ради.

Сергій Лацко – чемпіон України з плавання 2026 року. Отримав грамоту за вагомий особистий внесок у розвиток плавання в Ужгороді, високі спортивні досягнення на всеукраїнських змаганнях, активну життєву позицію. У Броварах він посів 1 місце у плаванні на 100 м вільним стилем (юніори) та 3 місце – на 50 м та 200 м вільним стилем.

Грамоту за активну участь у розвитку плавання в Ужгороді, високий професіоналізм у підготовці спортсменів, активну життєву позицію та з нагоди дня народження отримав також Сергій Ковач – тренер з плавання КЗ «ДЮСШ №1 м. Ужгород», старший тренер СК «Тиса. Спорт».

Вітаємо і бажаємо нових перемог!

В УЖГОРОДІ ВІДБУВСЯ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФУТБОЛЬНИЙ ТУРНІР ПАМ'ЯТІ МИХАЙЛА МИХАЛИНИ

ХЛОПЦІ:

1 місце – FC FSG Білі; 2 місце – ФК Свалява;

3 місце – «Олімп» (Ужгород).

Змагання відбулися за сприяння управління у справах

У змаганнях 21–22 березня взяли участь близько 40 команд та понад 400 юних спортсменів з різних регіонів України. На футбольне поле виходили хлопці 2017–2019 років народження та дівчата 2012 року народження. Частина матчів проходила на стадіоні «Авангард».

За підсумками турніру призові місця посіли:

ДІВЧАТА:

1 місце – СДЮСШОР Ужгород;

2 місце – «Тікі-така» (Бровари);

3 місце – «Віоріка» (Київ).

культури, молоді та спорту Ужгородської міської ради, громадської організації «Асоціація футболу Ужгорода», благодійної організації «Благодійний фонд "За майбутнє покоління" та стадіону «Авангард» Ужгородської міської ради.

«ЗЕЛЕНІ СКАРБИ КАРПАТ»:

в Ужгороді відбулася підсумкова конференція міжнародного проекту

Проект реалізовувався за підтримки програми транскордонного співробітництва Interreg VI-A NEXT Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine Programme. Захід став майданчиком для підбиття підсумків річної роботи, обміну досвідом із партнерами зі Словаччини та обговорення подальшого впровадження сучасних підходів до екологічної освіти.

Проект реалізувала громадська організація ГО «Щасливі діти» у співпраці зі словацькою організацією Machaon International. Його головна мета – розвиток природничої освіти в Карпатському регіоні, підвищення екологічної обізнаності дітей та молоді, а також формування мережі природничої педагогіки в Україні.

Під час конференції, у якій взяли участь і представники управління освіти Ужгородської міської ради, команда

проекту представила ключові результати. Зокрема, було презентовано посібник з екологічного виховання та природничої педагогіки, створений на основі адаптованого європейського досвіду. Видання доступне у друкованому форматі, а також у версіях для мобільних пристроїв і планшетів. У ньому зібрані методичні рекомендації, сценарії занять на природі, програми освітніх таборів, екскурсій та інтерактивних вправ.

У межах ініціативи також розробили освітні програми та практичні інструменти екологічного виховання, які вже апробували під час пілотних заходів. Загалом ак-

тивності проекту охопили понад 750 дітей та молоді, зокрема й із родин внутрішньо переміщених осіб та військовослужбовців, 140 дорослих (учасники тренінгів).

Протягом року на Закарпатті відбувалися різноманітні освітньо-пізнавальні

події. В Ужгороді організували кілька змін денних літніх таборів для дітей, у селищі Ясіня працював екологічний клуб для підлітків. Учасники також брали участь у навчальних турах Ужгородський район та Мукачівський район, походах у гори, одноденних мандрівках Закарпаттям, де знайомилися з природою та вивчали взаємозв'язки у до-вкіллі.

Крім того, у межах проекту створили екологічну виставу, провели конкурс «Карпатський сторітелінг», організували тренінги для освітян, екскурсиводів, гірських провідників і працівників природоохоронних установ. Окремим результатом стала серія авторських історій про 25 природних скарбів Закарпаття, які популяризують природну спадщину регіону.

Організатори переконані, що на-

працьовані під час проекту методики та освітні матеріали допоможуть розширити екологічну освіту в регіоні та стануть корисним інструментом для педагогів, гідів, працівників національних парків і всіх, хто працює з дітьми та молоддю.

УЖГОРОД ГОТУЄТЬСЯ ДО ВЕЛИКОЇ СПОРТИВНОЇ ПОДІЇ –

вдруге в місті відбудеться «Uzhhorod Half Marathon»!

Минулоріч напівмарафон зібрав понад 700 учасників і мав потужну благодійну складову – вдалося акумулювати більш ніж 3,4 млн грн для 15-го окремого гірсько-штурмового батальйону 128-ї бригади (закупили військову техніку, зокрема РЕБи, БПЛА, авто).

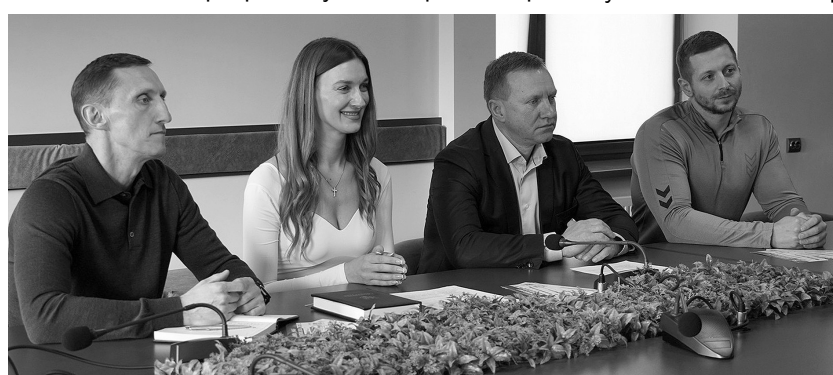
Цьогоріч захід знову матиме важливу мету – збір коштів для підтримки Збройних Сил України, зокрема 101-ї бригади територіальної оборони та спецпідрозділу ГУР. Про це під час брифінгу повідомив міський голова Богдан Андрійів, запросивши долучитися всіх охочих – як досвідчених бігунів, так і аматорів, за умови належної фізичної підготовки.

Очікується, що цього року кількість учасників зросте. Подія також поєднається із супутніми активностями, зокрема «Сакура-фестом», тож Ужгород розраховує на значну кількість туристів. Старт забігу цього року перенесли на площу Шандора Петефі, а у неділю під час проведення заходу планується часткове перекриття вулиць – організатори

спорту Ужгородської міської ради, ГО «Закарпатські спортивні події» та ГО «Спортивний клуб «Go Move». За її словами, це командна робота, яка об'єднує громаду заради спільної мети, а учасникам запропонують різні дистанції, щоб кожен міг обрати формат, який підходить саме йому, подякувала за підтримку Закарпатської ОВА.

Голова ГО Закарпатські спортивні події Вадим Симчера розповів, що ужгородський напівмарафон є частиною серії Transcarpathian Grand Run, який об'єднує Хустський, Ужгородський та Мукачівський напівмарафони і завершиться West

Carpathian Marathon у Хусті. Минулого року в межах цих чотирьох заходів вдалося зібрати майже 13,5 млн грн на потреби підрозділів ЗСУ. Станом на сьогодні на ужгородський забіг уже зареєструвалися близько 450 учасників, очікується понад 700. До участі активно долучаються цілі команди та підприємства, зокрема група компаній Tolk (вже майже 70

учасників), а також представники «Аврора» і «АВЕ». Голова ГО «Спортивний клуб «GoMove» Іван Горват додав, що маршрут проляже мальовничими вулицями міста, де квітнуть сакури, і зазначив, що команда клубу рада долучитися до організації такого масштабного заходу. Очікується участь бігунів з різних міст України – Одеси, Києва, Львова, Івано-Франківська та інших.

Реєстрація на Uzhhorod Half Marathon Ужгород півмарафон триває до 10 квітня (аби ім'я учасника було зазначене на стартовому номері). Для учасників бойових дій передбачена безкоштовна участь, для людей з інвалідністю – 50% знижки. Дитячі забіги можна буде зареєструвати безпосередньо в день проведення, а для тих, хто не встигне зареєструватися завчасно, у неділю буде можливість долучитися до дистанції 2 км. **Зареєструватися на забіг можна за посиланням <https://uhm2026.iks.org.ua>** Запрошуємо долучитися!

прагнуть мінімізувати незручності для мешканців і гостей міста. Окремо наголосили, що цього року маршрут буде новим і пролягатиме в одне коло.

Учасники зможуть обрати дистанції відповідно до віку та рівня підготовки: 21,1 км (напівмарафон), 10 км («Десятка»), естафету 2x5 км, забіг «Сакура» на 2 км, а також дитячі дистанції 100 і 400 метрів. Передбачено й онлайн-формат участі.

Видача стартових пакетів відбудеться 18 квітня після обіду в локації «Совине гніздо». Маршрути забігів пролягатимуть центральними вулицями Ужгорода та частково територією села Минай.

Начальниця Управління у справах культури, молоді та спорту Ужгородської міської ради Алла Чернобук наголосила, що «Uzhhorod Half Marathon» – це подія, яка об'єднує людей в атмосфері спорту, натхнення та активного дозвілля і водночас має важливу благодійну місію. Серед співорганізаторів – управління у справах культури, молоді та

кредитного зобов'язання; 5) банківська установа може запропонувати додаткові умови. Банк-претендент подає документи в конверті в запечатаному вигляді, на якому зазначається назва претендента та його адреса, найменування конкурсу з поміткою «заява на участь у конкурсі». Зворотна сторона конверта скріплюється у чотирьох місцях печаткою.

Подані на конкурс документи реєструються секретарем комісії у міру їх надходження.

Переможцем конкурсу визнається банк, який за інших рівних умов запропонував найнижчу процентну ставку на відповідний строк та найнижчі витрати з обслуговування кредитного договору.

Комісія в межах своєї компетенції має право: приймати рішення; звертатися до установ банків, які подали пропозиції, за роз'ясненням та наданням додаткової інформації; розглядати на своїх засіданнях інформацію, що надійшла від банківських установ, а також будь-яку іншу інформацію щодо їх діяльності; аналізувати матеріали засобів масової інформації.

Адреса, за якою подаються документи для участі в конкурсі та режим роботи установи:

м. Ужгород, площа Поштова, 3, каб. 431, 402 тел. (0312) 61 64 52, (0312) 61 52 32, (для з'єднання по комутатору із ЦНАП набирати (9) 61 52 32).

у понеділок – четвер: з 08.00 год. до 12.00 год. з 13.00 год. до 16.30 год., у п'ятницю: з 08.00 год. до 12.00 год. з 13.00 год. до 15.00 год.

Кінцевий строк прийняття документів для участі в конкурсі: 01 квітня 2026 року до 16:30 год. вклучно.

Місце проведення засідання конкурсної комісії: м. Ужгород, площа Поштова, 3, мала зала виконавчого комітету Ужгородської міської ради, початок роботи конкурсної комісії з 02 квітня 2026 року.

Телефон для довідок з питань проведення конкурсу: тел. (0312) 61 64 52, (0312) 61 52 32, e-mail: fin@rada-uzhgorod.gov.ua, м. Ужгород, площа Поштова, 3, каб. 431, 402 департаменту фінансів та бюджетної політики Ужгородської міської ради, у понеділок – четвер: з 08.00 год. до 12.00 год. та з 13.00 год. до 17.00 год., у п'ятницю: з 08.00 год. до 16.00 год.

Ужгородська міська рада – Департамент фінансів та бюджетної політики

ОГОЛОШУЄ КОНКУРС з відбору банківської установи для здійснення місцевих запозичень до бюджету Ужгородської міської територіальної громади у 2026 році

Умови конкурсу та порядок відбору банківської установи для укладання договору для здійснення місцевих запозичень до бюджету Ужгородської міської територіальної громади визначені рішенням виконавчого комітету Ужгородської міської ради від 25.02.2026 року №91 «Про відбір банківської установи для здійснення місцевих запозичень до бюджету Ужгородської міської територіальної громади», яке розміщено на офіційному сайті Ужгородської міської ради за посиланням – <https://surl.lu/uasspd>

Банківська установа для укладання договору здійснення місцевих запозичень до бюджету Ужгородської міської територіальної громади, яке здійснюється з метою фінансування

бюджету розвитку і використовуються для підготовки та реалізації публічних інвестиційних проектів, визначається на конкурсній основі комісією, утвореною виконкомом Ужгородської міської ради.

За попередніми розрахунками, очікуваний розмір запозичення до бюджету Ужгородської міської територіальної громади становитиме орієнтовно 163 214 800 грн. Строк запозичень – 5 років.

Для участі в конкурсі банк-претендент повинен подати до комісії такі документи:

- заяву на участь у конкурсі;
- копію банківської ліцензії;
- довіреність на ім'я особи, яка представлятиме інтереси банку-претендента в період проведення конкурсу;
- проект кредитного договору для здійснення місцевих запозичень до бюджету Ужгородської міської територіальної громади, в якому врахувати такі умови:

- 1) фіксована процентна ставка;
- 2) комісія за управління кредитом;
- 3) графік погашення позики (окремо погашення тіла кредиту та відсотків за користування кредитом);
- 4) інші обов'язкові послуги, виконання яких збільшує кінцеву суму

Ресторанне життя довоєнного Ужгорода було бурхливим, елегантним і п'янким. У ресторани приходили не лише поїсти – там обговорювали політику, бізнес і жінок, там танцювали й билися, укладали угоди, святкували весілля, проводили бали – та чого там тільки не робили! Члени ужгородської сім'ї Рот це добре знають, бо представники одразу двох поколінь їхніх предків багато років працювали у двох найкращих ресторанах Ужгорода: "Берчені" та "Корони".

Ресторан "Берчені" ужгородці пам'ятають і під іншими назвами – "Київ" та "Червена ружа". Але так його називали вже після Другої світової війни, у радянські часи та в перші роки незалежної України, а до війни то був вишуканий ресторан гранд-готелю "Берчені". Звели його будівлю у 1909 році, приблизно тоді ж на роботу до ресторану прийшов проситися місцевий юнак Єно Рот.

Він народився в Ужгороді у 1895 році. Батько хлопця Ізідор Рот був дрібним торговцем, мама Залі (у дівочтві – Райзенбах) шила вдома на замовлення одяг. У цій сім'ї було 8 дітей, котрі проживали разом із батьками у маленькій саманній хатинці десь на місці нинішньої Київської набережної. Ізідор, і його дружина Залі були корінними ужгородцями, народилися тут і добре знали місто. У ті часи Ужгород був маленьким і мирним містечком, у якому проживало багато єврейських родин. Були серед них і багаті, і бідні, тож у громаді складался традиція допомагати одне одному. Багатші єврейські сім'ї обов'язково опікувалися двома-трьома бідними сім'ями, допомагали їм продуктами та грошима. Приймати таку допомогу не соромилися, бо вважалося, що завтра ситуація може змінитися, і допомога знадобиться вже самим благодійникам. Також багатші сім'ї утримували в Ужгороді благодійну їдальню, де харчували бідних дітей і одиноких літніх людей.

Ізідор та Залі Рот були неологами, тобто послідовниками світської течії іудаїзму, яка не вимагала суворого дотримання всіх релігійних правил та обрядів. Неологи могли носити звичайний одяг, відповідний тогочасній моді, чоловіки не носили борід, жінки не мусили зістригати волосся та одягати перуки, а в суботу неологи відпочивали, хоча разом з тим могли виконувати певну елементарну роботу (як-от розігріти їжу чи накрити на стіл), чого не дозволялося ортодоксам. Діти Ізідора та Залі отримали лише релігійну освіту: хлопці навчалися у єврейській школі – хедері, а до дівчат вчителька приходила додому.

Ізідор помер у 1903 році ще доволі молодим чоловіком. Його поховали на ужгородському єврейському кладовищі, але надгробний камінь його до наших днів не вцілів – у роки Другої світової війни кладовище (нині воно розташоване у мікрорайоні "Шахта") було частково зруйноване. Після смерті Ізідора його сім'ї було непросто. Кілька дітей ще зовсім молодими виїхали до США, а от син Єно вирішив залишитися. Він попросився на роботу помічником офіціанта у ресторан готелю "Берчені", який вважався в Ужгороді найкращим після "Корони".

Ресторан тоді мав кілька локацій. На першому поверсі будівлі діяла велика зала зі столиками, сценою, на якій грав оркестр, і "танцювальним паркетом", де танцювали пари відвідувачів. На другому поверсі тоді теж був зал, але невеличкий, як правило, для сімейних святкувань. Там камерну атмосферу створював один музикант: скрипаль або піаніст. З весни до пізньої осені працювало також літнє кафе у дворіку готелю. Це була закрита з усіх сторін територія, засаджена деревами, – такий собі

ВТРАЧЕНИЙ УЖГОРОД: ІСТОРІЯ ЖИТТЯ ОФІЦІАНТІВ РЕСТОРАНІВ «БЕРЧЕНІ» ТА «КОРОНА» ЄНО ТА ЛАДІСЛАВА РОТІВ

затишний невеличкий парк, де можна було приємно відпочити в тіні дерев. Вдень туди приходили після прогулянки мами з дітками, купували їм чай із тістечком чи печивом. А ввечері вмикалися ліхтарики на гірляндах між гілками – і сад ставав місцем для романтичних побачень.

Ресторан відкривався дуже рано, щоб люди, йдучи на роботу, встигали поспіяти. Закривався же пізньої ночі, коли виходив, похитуючись, останній клієнт. Тому персонал ресторану зі близько 20-ти працівників ділив між собою дві робочі зміни: за ранку до полудня, і з другої половини дня до пізньої ночі.

Єно працював помічником офіціанта рік, і лише після цього зміг сам виходити до зали й обслуговувати клієнтів. Пізніше він навіть записався до Торговельної школи, аби отримати спеціальність, оскільки вимоги до працівників із кожним роком роботи ресторану лише зростали. Клієнтів у "Берчені" завжди було багато, відповідно багато було роботи. Хороший офіціант мусив не просто прийняти замовлення у клієнтів, а й розповісти про меню, порадити страву та напої до них, узгодити деталі, наприклад, перепитати про особливі побажання клієнта, можливу дієту тощо. Упродовж усього часу, поки за столиком офіціанта (як правило, зала була поділена між кількома офіціантами) сиділи клієнти, він не мав зводити з них очей. Щойно офіціант бачив, що клієнти доїли, він мав прибрати зі столу брудний посуд. Якщо бачив, що допили, мав підійти й перепитати, чи потрібно принести ще напоїв. За свою роботу офіціанти в ресторані отримували від відвідувачів чайові. Цікаво, що в угорській мові це поняття перекладається як винагорода не "на чай", а "на вино", тобто офіціанту залишали гроші на приємний і веселий відпочинок.

Ці чайові разом із заробітною платнею складали дуже пристойний за тими мірками зарібок. Такий, що за 10 років роботи Єно міг назбирати грошей на придбання власної квартири. Але придбав він її лише тоді, як одружився й створив власну сім'ю.

Обраницею Єно стала єврейська дівчина Герміна Розенберг. Вона народилася в Румунії, там же проживала з батьками та молодшою сестрою близько 10 років свого життя, поки батьки її не померли. Герміна з сестрою не знала, як їм жити далі, і вирішили приїхати до Ужгорода, де проживали їхні родичі. Тут вони подорослішали й вийшли заміж, причому обоє – за офіціантів. Єно (тоді, у часи, коли Ужгород був частиною Чехословаччини, його ім'я офіційно звучало як Roth Evžen, але оскільки у побуті він спілкувався угорською мовою, то його

дому, а випрані речі розвішували сушитися на горищі. Навпроти цього будинку розташовувався приватний дім із великим підвалом. Оскільки холодильників у ті часи не було, ужгородці винаймали комірчину у численних підвалах-пивницях Ужгорода і використовували її, як холодильник. Сім'я Ротів орендувала комірчину у підвалі будинку навпроти. Там вони зберігали їжу, а також консервацію, запаси картоплі та цибулі на зиму тощо. Мабуть, це було не дуже зручно – бігати "до холодильника" за продуктами у підвал через дорогу, але іншого виходу, особливо у спекотну погоду, тоді в ужгородців не було.

У Герміні та Єно в шлюбі народилися троє дітей: у 1922-му – Ладіслав (усі називали його просто Лоци), у 1924-му – Ела та у 1926-му – Степан (Іштван). У той час Єно вже був головним офіціантом ресторану "Берчені". Його дружина не працювала, займалася домашнім господарством, виховувала дітей. Вона була більш релігійною, ніж чоловік, прагнула дотримуватися традицій. Так, у п'ятницю, готуючись до шабату, Герміна завжди купувала гуску, запікала її. Потім із сестрою йшла до мівки (купальні), де по п'ятницях збиралися жінки. Там вони купалися, робили манікюр і педикюр. Після цього Герміна йшла до перукаря, з гарною зачіскою верталася додому і готувалася до п'ятничної вечір. Накривала на стіл, одягала святкову сукню, запалювала свічки, потім всі члени сім'ї за столом молилися й вечеряли. У суботу сім'я приймала гостей або сама ходила в гості до сестри Герміні або до мами Єно. Єврей-неологи не дотримувалися суворої заборони на будь-яку роботу в суботу, тому жили звичним життям. Єно

Лоци Рот (ліворуч) на набережній

помічником офіціанта до ресторану "Берчені". Тоді же, у 1936-му, він вступив до ужгородської Торговельної школи, аби отримати фах. У цьому закладі не навчали виключно на офіціантів. Молоді люди там одночасно здобували знання, необхідні у кондитерській справі та кулінарії. Крім теоретичних занять, учні мали багато практичних уроків у ковбасному цеху, лавці м'ясника, пекарні, кондитерській чи на кухні в ресторані. Тому після завершення навчання у школі випускники мали доволі широкі знання в різних галузях і могли обрати собі подальшу роботу до душі.

Герміна з дітьми

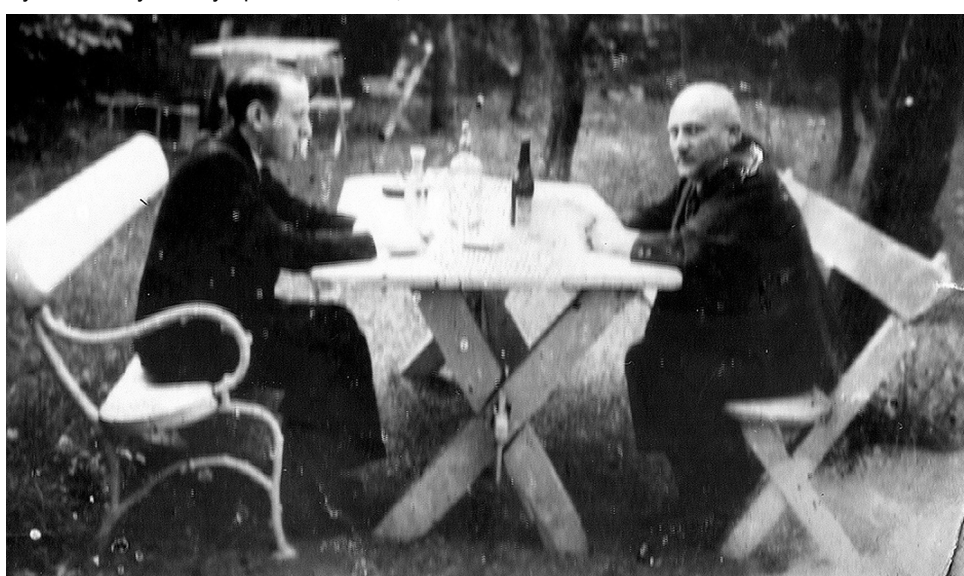
Лоци усі ці три роки мав дуже насичений графік: зранку до обіду він працював у ресторані, допомагаючи офіціантам і виконуючи будь-яку брудну роботу; далі йшов на навчання або практику. Ввечері до роботи в ресторані його ще не залучали, бо вечір – це був найважливіший час для ресторану, і до роботи ставили лише найдосвідченіших і найшвидших офіціантів.

У ті роки на кухні ресторану "Берчені" почала працювати помічницею кухаря молода дівчина з Горонди Марія Лесинська. Вона була веселою і гарною, швидко вчилася і дуже добре працювала. Лоци не міг встояти перед її ширістю і закохався. Марії хлопець теж сподобався, але вона дуже переживала, що його батьки будуть проти цих стосунків, оскільки була християнкою.

На щастя, Єно та Герміна з розумінням поставилися до вибору сина, до того ж сприйняли його з усією серйозністю, незважаючи на те, що і Лоци, і Марія були ще фактично 15-річними підлітками. Пара почала зустрічатися, ходити на побачення і домовилася, що через кілька років, коли обоє "стануть на ноги", вони обов'язково одружаться. До слова, вже тоді, працюючи звичайним помічником офіціанта, Лоци заробляв достатньо, аби не просити у батьків грошей. Більше того, він міг собі дозволити поїхати з товаришем у кількатижневу подорож Швейцарією, згадував пізніше, що це не було у той час надто дорогим задоволенням.

Взагалі робота офіціанта Лоцию дуже подобалася. Він умів працювати на друкарській машинці, тож до його обов'язків входило кожного дня видрукувати нове меню.

Закінчення на наступній сторінці.

Єдине збережене фото Єно Рота. Він (праворуч) сидить у винарні з товаришем

продовжували називати Єно) та Герміна одружилися у 1921 році. Одразу потому пара придбала квартиру у двоповерховому будинку на вулиці Собранецькій, 35 (нині це будинок № 47 на кути з вулицею Митною). Квартира була на другому поверсі, складалася з двох кімнат, кухні, комірчини та ванної кімнати. У підвальному приміщенні була пральня для всіх жильців

ж і взагалі мусив щодня ходити на роботу, тож вихідних не мав ніколи і дотримуватися правил шабату не міг ніяк.

Сім'я Ротів у чехословацькі часи жила спокійно і була доволі забезпеченою – класичний середній клас. Батьки працювали, діти ходили до школи. Старший син Лоци особливо тягнувся до справи, яку робив його батько. Коли він закінчив 8 класів горожанської школи, батьки мали надію на те, що син піде навчатися далі, до гімназії, а потім, можливо, здобуде й вищу освіту. Але Лоци і слухати не хотів про гімназію, бо понад усе прагнув теж стати офіціантом. 14-річний хлопець умовив батька взяти його

ВТРАЧЕНИЙ УЖГОРОД: ІСТОРІЯ ЖИТТЯ ОФІЦІАНТІВ РЕСТОРАНІВ

Початок на попередній сторінці

«БЕРЧЕНІ» ТА «КОРОНА» ЄНО ТА ЛАДІСЛАВА РОТІВ

У чехословацькі часи назви страв та напоїв у меню друкували чеською та французькою мовами, а пізніше, вже в угорські часи – угорською та німецькою. Вважалося, що у ресторані такого рівня, яким був "Берчені", меню не повинно бути завжди однаковим, тож кухарі ресторану кожного дня мусили готувати щось новеньке.

Вину в ресторани теж приділяли велику увагу. У підвальному приміщенні під рестораном був великий підвал, де зберігалися величезні запаси вина. Вибір був не надто великий – 3-4 сорти. Як правило, подавали у "Берчені" місцеві вина та шампанське, але привозили один сорт вина із токайського регіону Угорщини. Зазвичай у ті часи відвідувачі ресторану перед споживанням їжі випивали аперитив, потім їм подавали першу страву, другу, після того гості випивали бокал вина і переходили до десерту. Тоді же в ресторані подавали каву, до якої на таці також приносили скляночку молока та склянку води.

У 1930-х роках власниками ресторану була єврейська сім'я Сіладі, але на заклад це ніяк не впливало, кошерних страв там не готували. Перша нотка антисемітизму пролунала у "Берчені" одразу того ж дня, як до міста, після рішення Віденського арбітражу восени 1938 року, увійшли угорські військові. Як розповідали нащадкам офіціанти Роти, пану Сіладі повідомили, що угорські офіцери хотіли би ввечері відзначити повернення Ужгорода під владу Угорщини великим бенкетом. Тож у ресторани почали спішно готуватися: прикрашати залу, готувати угорські страви, викидати додаткових офіціантів, виносити найкращі вина тощо. Серед офіціантів ресторану було кілька євреїв, і одному з них – невеличкого зросту чоловіку – довелося того вечора обслуговувати столик із офіцерами. Спершу все було добре: гості веселилися, вино лилося рікою, оркестр грав угорські пісні, пари танцювали на паркеті біля сцени. Аж тут один із офіцерів на всю залу гучно крикнув офіціантові: "Іди-но сюди, ти брудний малий жиде!". У ту хвилину всі місцеві гості та персонал ресторану аж остовпіли, бо досі ніхто з відвідувачів не дозволяв собі такого. Але офіціант ресторану такого класу знав головне правило своєї роботи: за будь-яких обставин бути спокійним і ввічливим, не розпалювати скандалів, тож той офіціант дуже спокійно підійшов до столика і сказав: "Вибачте, я сьогодні піду додому, вимийте і завтра вже не буду брудним". Інші офіцери за столом намагалися згладити ситуацію, перепросили і сказали не звертати увагу на їхнього п'яного товариша. Але вже тоді присутні зрозуміли, що влада, а разом із нею настрої, змінилися.

З тих часів поволі контингент ресторану "Берчені" почав змінюватися. Звичайним солдатам заходити туди було заборонено, вони могли відпочивати лише у корчмах, а в ресторани ходили лише офіцери. Євреї теж поступово перестали там з'являтися, особливо після того, як у 1939-му, через закон, яким євреям заборонили володіти магазинами, заводами, майстернями тощо, сім'я Сіладі довелося віддати "Берчені" в оренду приїжджому угорцю Лойошу Кучеку.

Кучек одразу ввів нові правила, одне з яких стосувалося євреїв-офіціантів. Він сказав, що відтепер у його ресторани може працювати лише один офіціант-єврей. Лоци Рот на той час уже закінчив навчання у Торговельній школі і щойно став повноправним офіціантом. Його же батько Єно тоді вже був хворий і не працював. Колеги молодого Лоція жаліли, мовляв, вони, маючи досвід, будь-де собі знайдуть роботу, а от він – навряд. Але Лоци від пропозиції відмовився, сказав, що залишитися на роботі має не він, а інший офіціант, у котрого було 4-ро дітей. Так, у 1939-му доля привела Лоція до іншого ресторану – відомої "Корони".

У "Короні" він працював офіціантом у головній великій залі. Тоді до цієї зали євреїв вже не пускали, тому вони збиралися у колишній картярській залі на другому поверсі. Там їх обслуговував офіціант Борух Лейб, котрий постійно просив собі в підмогу ще одного офіціанта, бо не справлявся сам із великою кількістю відвідувачів. Тим часом Лоція у великій залі регулярно прижимував один високий чиновник, котрий заходив у "Корону" обідати. Коли він сідав за столик, то махав на Лоція рукою, мовляв, навіть не підходь до мене. Всі вже знали, що чиновник терпіти не міг євреїв, тож Лоци кожного дня при всіх чув від нього, що обслуговувати його може лише не єврей. Врешті йому це так набридло, що він попросився у керівництва на роботу в картярський зал, допомагати Боруху. А там справді було багато роботи, бо євреїв приходило тоді дуже багато і вони не шкодували грошей на хорошу їжу та

напої – наче відчували, що насувається щось погане й не бачили сенсу берегти гроші. Відповідно й офіціанти у картярській залі заробляли набагато більше чайових, ніж у великій залі.

Сестра Лоція Елла тоді працювала в Ужгороді перукаркою, брат Іштван – кравцем. Всі вони непогано заробляли, а зароблене завжди приносили додому і ставили до корбочки, яка лежала на туалетному столику мами. Собі залишали лише невеличку частину заробітку на дрібні витрати. Такий розподіл коштів навіть не обговорювався, діти знали, що мама розумно використає їхні кошти.

Тим часом євреям в Ужгороді жити ставало все небезпечніше і важче. На початку 1940-вих євреї почали боятися навіть ходити до синагоги, бо перед нею збиралися молоді угорські агресивно налаштовані хлопці з палками. Усіх, хто виходив із синагоги, вони ображали, били по спині. Тоді єврейська молодь теж об'єдналася і почала охороняти синагогу. Єврейські хлопці ставали з пістолетами і палицями перед синагогою й охороняли тих, хто виходив.

Марія Лесинська та Лоци Рот

На вулицях до євреїв теж чіплялися. Особливо були злі угорські хлопці, коли бачили єврейського парубка з дівчиною-християнкою. Лоція з Марією, на щастя, не били жодного разу, хоча вони не припинили зустрічатися і часто гуляли разом. У ті роки вони вже були достатньо дорослими і самостійними, аби одружитися, але тепер закон забороняв євреям брати шлюб із християнами. Марія і до цього ставилася терпляче, завжди казала, що готова чекати, скільки треба. Тоді вона ще не знала, що усе це – лише початок їхніх неприємностей.

У 1942 році Лоція призвали до армії, та оскільки євреям в угорському війську служити не дозволялося, їх забирали у трудові табори. Лоци спершу валив ліс в околицях угорського міста Сьорсег, а з листопада 1942-го по березень 1943-го копав бліндажі та укріплення в Ужку. То була важка робота, бо зима в горах була суворою і промерзлу землю розкопувати вручну було неймовірно складно. Навесні 1943-го євреїв з трудового табору відправили до Собранце, де вони мали прокласти каналізацію до місцевого санаторію. Туди до Лоція час від часу навідувалася його наречена Марія, привозила їжу й листи від рідних. Дівчині було дуже важко бачити нареченого в такому вигляді, частіше всього під час побачень вони навіть не розмовляли, просто сиділи й трималися за руки. Туди же одного дня Марія привезла новину про те, що батьків Лоція, а також його брата й сестру забрали в Ужгороді до гетто, а звіди повезли до Польщі. Поки сім'я Лоція ще була в угорському гетто, Марія, як могла, їх підтримувала, намагалася передати їм їжу, забрала і закопала у сховку особисті й цінні речі родини.

Незабаром потому трудовий табір, в якому працював Лоци Рот, перенесли в угорське місто Сикешфегервар, а звіди – до Австрії. Дорога була складною, протягом дня колона йшла пішки, вночі

люди влягалися спати просто на землі. Багато хто дорогою помирав від виснаження, хвороб і голоду. Воду чоловіки пили з брудних придорожніх калюж – так Лоци і "підхопив" черевний тиф. Перехворів він, перебуваючи уже в концтаборі Маутгаузен, куди нарешті пригнали євреїв з трудового табору. То було страшне місце, де життя людей не вартувало нічого. Наглядачі поводитися з в'язнями дуже жорстоко, тримали їх у маленьких тісних бараках. У туалет в'язнів випускали рідко, тож вони випорожнювалися всередині. Якщо хтось не витримував тісноти й смороду, і виходив на подвір'я без дозволу, на нього спускали спеціально навчених собак, котрі просто розривали в'язня на частини.

Лоци дивом там вижив, мабуть, його врятувало лише те, що пробув він у Маутгаузені не так багато часу. Вранці 5 травня 1945-го в'язні концтабору прокинулися віддивного відчуття. Їх ніхто не будив, ззовні не було чути ні звичного гавкоту собак, ні криків наглядачів. Ще деякий час ніхто не наслідювався вийти на вулицю, а коли таки почали виходити, то зрозуміли, що всі наглядачі зникли. Через кілька годин до Маутгаузена зайшли американські солдати. В'язні були такі раді їх бачити, що побігли до них, обіймали. Мабуть, американцям такі обійми не були дуже приємні, бо ж від в'язнів неймовірно тхнуло, але вони і слова не сказали.

Першим ділом американські військові витягли їжу і дали її в'язням, аби ті поїли. Бідні, неймовірно голодні звільнені люди просто накинулися і на білий хліб, і на м'ясні консерви, від яких ішов шалено апетитний запах. Навряд чи американці хотіли нашкодити в'язням, але насправді своєю щедрістю багатьох із них вбили.

Лоци ще з часу навчання в Торговельній школі знав про дієтичне харчування і розумів, що його шлунок не зможе переварити багато їжі. Він переконав кількох своїх друзів утриматися від консервів, хоч як би вони апетитно не пахли, а розмочити трохи білого хліба гарячою водою і повільно це поїсти. Через кілька годин вони зрозуміли, що зробили правильно, бо навкруг них лежали на землі і стогнали від неймовірних болів у животі сотні людей. Дуже багато хто з них ще того ж дня помер.

Лоци провів деякий час у лікарні, а як трохи зміцнів, вирішив добиратися додому. Він уже знав, що Ужгород став частиною Радянського Союзу, але рвався додому – відшукати рідних і наречену. Довго добирався він назад, у Братиславу знайшов сестру Еллу, котрій теж пощастило вижити. З батьками і братом Іштваном вона не бачилася з концтабору Аушвіц, де їх розділили. Еллу відправили до іншого табору, Іштвана теж, а батьків, як вони дізналися вже пізніше, вбили

у газовій камері. Елла погодилася поїхати з братом до Ужгорода, хоча потім багато років і шкодувала про цей свій вчинок.

В Ужгороді Лоци та Елла прийшли до своєї квартири на вулиці Собранецькій. Двері їм відкрили чужі люди, котрі сказали, що це їхнє помешкання. Лоци знав, де у будинку батьки сховали папери на право власності квартири, але для того, щоб їх знайти, потрібно було увійти до квартири, а нові жильці його не впускали. Так брат і сестра зрозуміли, що опинилися на вулиці.

Далі Лоци пішов до колишнього ресторану "Берчені", де сподівався застати свою Марію. Коли увійшов, працівники, котрі його впізнали, були вражені, мовляв, не може бути, нам сказали, що ти давно помер. Марія була неслуханною рада бачити свого нареченого, якого, попри розповіді про його загибель, продовжувала вірно чекати. Пара не стала довго затягувати і вже через кілька днів одружилася. Лоци повернувся до роботи офіціантом у тоді вже ресторан "Київ", а через деякий час перейшов із Марією у так звану літерну ідальню, яка працювала в будівлі військової прокуратури та офіцерського гуртожитку (нині це будівля у Малому Галагові, за колишнім бюстом Пушкіна). Туди ужгородці не могли зайти просто так, бо там мали право харчуватися лише партійні чиновники та офіцери. На склад цієї ідальні привозили такі продукти, які звичайні городяни у повоєнному Ужгороді в очі не бачили: американські м'ясні та рибні консерви, французьке масло та сир тощо. Після 6-ти років роботи там Лоци – на той час уже Василь Іванович Рот – відкрив у місті кілька буфетів, а тоді повернувся до роботи у колишній "Короні" – тоді вже ресторані "Верховина".

У 1946-му у нього та Марії народилася донька Юдіта, а у 1950-му – син Степан, котрого назвали на честь брата Василя Івановича, дізнатися про долю якого після війни він так і не зміг.

До самого виходу на пенсію у 1990 році Василь Іванович працював у барі "Верховини", дивуючи відвідувачів манерами класичної "старої школи". Його досі добре пам'ятають кілька поколінь ужгородців, котрі заходили в різні роки до "Верховини". І навряд чи хтось із них здогадувався, скільки всього довелося пережити цій людині задля того, аби повернутися до рідного міста, одружитися з жінкою, яку він чекав стільки років, і знову стати до роботи, яку він так любив.

Вже у старості Василь Рот повернув собі ім'я, записане в документах при його народженні – Ладіслав, і добився того, аби бути не Івановичем, як його записали при видачі радянського паспорта, а Євгеновичем. Він прожив ще багато років і помер в Ужгороді у 2007 році.

Тетяна ЛІТЕРАТІ

"Про Захід"

Колектив "Верховини". Василь Рот – у центрі, дивиться вбік

ГОРОСКОП

ОВЕН

Сприятливий тиждень. Висока ймовірність цікавих новин і привабливих позицій. Можна чекати на суттєві грошові надходження. Якщо в чомусь сумніваєтесь, порадьтеся з однодумцями і близькими людьми.

ТЕЛЕЦЬ

Чудовий період для обговорення домашніх справ, початку ремонту й облаштування оселі. Вихідні проведіть із дітьми. Не сумуйте і не нудьгуйте: цікаве дозвілля залежатиме від вас.

БЛИЗНЯТА

Дізнаєтеся багато нового про себе. Але не поспішайте робити висновки і щось змінювати. Ситуація проясниться пізніше. Вдома будьте доброзичливими й турботливими.

РАК

Активізуйте такі якості, як рішучість і діловитість, не витрачайте даремно часу й сил. За тиждень устигнете зробити все заплановане. Навіть у вихідні не забувайте про завтрашній день.

ЛЕВ

Турбот буде багато. І хоч частину справ удасться перекласти на надійні плечі підлеглих та партнерів, основну роботу доведеться взяти на себе. Не бурчіть на тих, хто поруч.

ДІВА

На тижні можливі ситуації, коли доведеться братися до кількох справ одночасно. На роботі будете в центрі уваги. А от діти і батьки з незрозумілої причини можуть виявитися чимось невдоволені.

ТЕРЕЗИ

Напружений тиждень, матимете масу роботи. Але результати цієї праці порадують. Приділіть увагу у вихідні дому та покупкам. Ці дні подарують масу приємних вражень і спогадів.

СКОРПІОН

До нових справ братися поки що рано. Потерпіть трохи, відкладіть свій грандіозний план на місяць-два. Бажано обмірковувати кожне слово як на роботі, так і вдома.

СТРЕЛЕЦЬ

Фортуна до вас усміхатиметься, тому користуйтеся кожним сприятливим моментом, аби зміцнити свої позиції на всіх фронтах. Оточення підтримає і допоможе.

КОЗОРІГ

На роботі все – найдженою колією. Цього тижня закріпіть результат. Бажано не забувати про домашні обов'язки і приділити більше часу для очищення простору навколо себе від мотлоху.

ВОДОЛІЙ

Унікайте участі в ризикованих проєктах, не погоджуйтеся на авантурні пропозиції. Тепер не ваш час. Також постарайтеся не ображати домашніх своєю байдужістю.

РИБИ

Маса новин – обнадійливих і не дуже. Постарайтеся зосередитися і заспокоїтись. Не допускайте конфліктів ні з керівництвом, ні з коханими чи дітьми. Тоді в будні на роботі, а у вихідні вдома буде тихо і мирно.

АНЕКДОТИ

Зустрічаються два політологи:
– ЩО взагалі відбувається?
– Зараз я тобі все поясню...
– Пояснити я і сам можу. Я тебе питаю: ЩО, чорт забирай, відбувається?

Коли мені кажуть: «І навіщо воно тобі треба?!», – воно стає мені ще потрібнішим.

Оголошення: «У зоомагазин потрібна самка продавця».

Не бажайте мені солодких снів. Схоже, я від них гладшаю...

Чи настав час припиняти онлайн-

шопінг, якщо сайт каже: "Вам потрібен другий кошак для покупок".

Найміцніші пари – це такі, де кожен із партнерів вважає, що йому незаслужено пощастило з іншим.

– «Алмагель» є?
– Буде наступного тижня.
– Але ж печія у мене зараз...
– Маємо зараз засіб, аби печія тривала тиждень.

Сіла на дієту. На сніданок з'їла пів морквини, на обід – пів кабачка, на вечерю – пів холодильника.

Вважати, що сучасні люди – за-

ручники своїх гаджетів, неправильно. Насправді вони заручники акумуляторів своїх гаджетів.

Прасувальні дошки – це сноуборди, які зрадили мрії про свободу і знайшли «нормальну» роботу.

– А який напис на пачці сигарет тобі видався настільки страшним, що ти кинув курити?
– 180 гривень.

Переїхав до нової квартири. Подумав: "А чи хороша тут звукоізоляція?"

– Дуже погана, – відповів сусід через стінку.

НАПОЇ, ЯКІ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ ЗНИЗИТИ АРТЕРІАЛЬНИЙ ТИСК

Окремі напої здатні підтримувати нормальний тиск. Йдеться про продукти, які впливають на судини та роботу серця.

Серед таких напоїв – **зелений і чорний чай**. Дослідження показують, що регулярне їх вживання протягом кількох місяців може знижувати як систолічний, так і діастолічний тиск. Водночас зелений чай має дещо вираженіший ефект.

Буряковий сік також входить до переліку напоїв, які можуть допомогти. Він містить нітрати, які в організмі перетворюються на оксид азоту. Ця речовина сприяє розширенню судин, внаслідок чого серцю легше перекачувати кров. У дослідженнях за участю людей з гіпертонією фіксували зниження систолічного тиску після вживання бурякового соку.

Ще один варіант – **томатний сік без додавання солі**. В одному з досліджень учасники, які протягом року щодня пили такий напій, мали нижчі показники артеріального тиску. Також у них зменшувався рівень холестерину ліпопротеїнів низької щільності.

Наукові дані свідчать і про ефект **гранатового соку**. Згідно з результатами аналізів, його регулярне вживання може знижувати як систолічний, так і діастолічний тиск. Гранат містить вітамін С, фолат та антиоксиданти, однак фахівці радять обирати варіанти без доданого цукру.

До переліку також належать **ягідні соки, зокрема журавлинний і вишневий**. Огляд досліджень показав, що вони можуть сприяти зниженню показників тиску. Як і в інших випадках, рекомендують уникати підсолоджених напоїв.

Окремо згадують **знежирене молоко**. Деякі дослідження вказують на зв'язок між його вживанням і нижчим рівнем артеріального тиску. Водночас науковці зазначають, що доказів наразі недостатньо, щоб підтвердити прямий ефект у людей із гіпертонією.

Щодо звичайної води, то вона важлива для підтримання водного балансу, однак не має прямого впливу на зниження тиску, якщо організм не зневоднений. Фахівці радять дотримуватися достатнього рівня споживання рідини.

ВОДНОЧАС ДЕЯКІ НАПОЇ МОЖУТЬ ПІДВИЩУВАТИ РИЗИК ГІПЕРТОНІЇ. Зокрема, йдеться про алкоголь, який пов'язують зі зростанням систолічного тиску, а також про напої з кофеїном – каву, енергетику. Крім того, регулярне споживання солодких газованих напоїв також асоціюють із вищими показниками тиску.

Експерти наголошують: для контролю артеріального тиску важливий комплексний підхід. Серед основних рекомендацій – обмеження споживання солі, збалансоване харчування з перевагою рослинних продуктів, регулярна фізична активність, підтримання здорової маси тіла та управління стресом. Також радять відмовитися від тютюну.

ЧЕРЕМША – КОРИСТЬ ТА ПРОТИПОКАЗАННЯ "ВЕДМЕЖОЇ ЦИБУЛІ"

Дикий часник, ведмежа цибуля, чензелі, левурда, самардала: всі ці назви стосуються однієї рослини – черемші, яка з приходом весни з'являється як перша вітамінна зелень у тінистих лісах або вздовж річок і водойм. Черемша доступна не лише в дикорослому вигляді (вона занесена до Червоної Книги України), а й як рослина, яку вирощують культурним і навіть промисловим способом.

В Україні легально купити черемшу можна лише у вигляді насіння. Але її можна виростити на городі чи дачі. Зробити це досить просто, тому що рослина невибаглива і приживається практично в будь-якому ґрунті, головне, посадити її в затінку.

Черемша вживається в їжу не лише як продукт, що стимулює апетит, а й як лікувальний засіб завдяки багатій структурній формулі.

Корисні властивості черемші

Черемша багата рослинним білком, корисними амінокислотами, різними вітамінами, важливими для організму як чоловіків, так і жінок. Черемшу варто споживати людям, які страждають на весняний авітаміноз і поганий апетит.

У 100 г рослини міститься близько 100 мг вітаміну С. Завдяки цьому та вмісту фітонцидів (природних антибіотиків) черемша вважається противірусною рослиною номер один. Рослина містить вітаміни групи В і провітамін А (бета-каротин), який ще називають еліксиром молодості.

У черемші багато кальцію, калію, заліза, йоду, міді, фтору, бору та сірки, мінеральних солей, що підтримують в організмі кислотно-лужний баланс, нормалізують водно-сольовий обмін, корисний для ендокринної, нервової, травної систем. У рослині також багато клітковини.

Черемшу з давніх-давен використовують як народний засіб, що «очищає кров». Ведмежа цибуля здатна чистити стінки судин, розчиняючи холестеринові бляшки, таким чином вона нормалізує кров'яний тиск і запобігає ризику інсультів. Ведмежа цибуля корисна також в разі серцевих захворювань, позитивно впливає на роботу серцево-судинної системи загалом. Пир'я рослини покращує роботу кишківника, а листя має протизапальні властивості.

В їжі черемша використовується в різних салатах, супах та овочевих стравах. Це чудовий консервант, у сушеному або розтертому з сіллю вигляді нею посипають м'ясо, щоб воно зберігалось довше. Черемша пахне ніжним часником, тому ідеально підходить як добавка до салатів, супів. Під час обсмажування вона втрачає більшу частину гостроти, але аромат її лише посилюється. Нею лікують, її їдять у свіжому вигляді, запікають, маринують та сушать.

Кому не можна їсти черемшу

Черемшу краще не вживати під час вагітності, людям, що страждають на гастрит, епілепсію, виразку шлунка і 12-палої кишки.

За надмірного споживання вона може викликати безсоння, головні болі та розлад шлунка.

• Газета "Ужгород" • Засновник: ТОВ "Редакція газети "Ужгород" •
• Видавець: ТОВ "Редакція газети "Ужгород" • Головний редактор Олексій МЕГЕЛА •

АДРЕСА: пл. Жупанатська, 3 (у дворі Художнього музею) ДЛЯ ЛИСТІВ: 88000, УЖГОРОД, пл. Жупанатська, 3.
ТЕЛ./ФАКС: 61-63-43, 050 549 7314. E-MAIL: gazeta.uzhgorod@gmail.com

Свідоцтво про реєстрацію: №721/313Р серія 3Т від 30.01.2019. Р/р UA56 305299 00000 26005023600678
у Приватбанку м. Ужгорода, МФО 305299, код ЄДРПОУ 25439910. Ідентифікатор медіа: R30-01427
Номер видрукувано: "А-Прінт", м. Тернопіль, тел. (0352) 52-27-37. www.a-print.com.ua.
Тираж 1050 екз. Замовлення № 432.

• Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій, а рекламної інформації та оголошень – рекламодавці. • Редакція може не поділяти поглядів авторів. • Редакція залишає за собою право редагувати матеріали. • Гонорар виплачується тільки за замовлені матеріали. • Передплатний індекс газети "Ужгород" – 41807.